

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Ενότητα 3^η : Μεταφυσική ή Οντολογία II: Ελεύθερη Βούληση

Ρένια Γασπαράτου

Σχολή Ανθρωπιστικών & Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης & της Αγωγής στην Προσχολική
Ηλικία

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Περιεχόμενα ενότητας

- Τι είναι η “μεταφυσική” ή “οντολογία”;
- Το φιλοσοφικό ερώτημα για την ελευθερία της βούλησης
- Φυσικός & ψυχολογικός ντετερμινισμός: επιχειρήματα & αντεπιχειρήματα

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Σκοποί ενότητας

- να κατανοήσουμε με τι ασχολείται ο κλάδος της “μεταφυσικής” ή “οντολογίας”
- να εξασκηθούμε στην φιλοσοφική μέθοδο
- να συζητήσουμε από φιλοσοφική σκοπιά το ερώτημα “έχω ελεύθερη βούληση”;
- να κατανοήσουμε τη θεωρία του ντετερμινισμού, τις αποχρώσεις της, τα πλεονεκτήματα & τα μειονεκτήματά της

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταφυσική ή οντολογία

Ο κλάδος της φιλοσοφίας ο οποίος διερευνά

- Τι υπάρχει;
- Από τι αποτελείται η πραγματικότητα;
- Ποια είναι τα βασικά είδη των όντων;
- Ποια τα κριτήρια κατηγοριοποίησης των όντων;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταφυσική ή οντολογία

Έχω ελεύθερη βούληση;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Έχω ελεύθερη βούληση;

Ας υποθέσουμε ότι σερβίρεστε μόνος σας από τον μπουφέ μιας καφετέριας και, όταν φτάνετε στα επιδόρπια διστάζετε να διαλέξετε μεταξύ ενός ροδάκινου και μιας μεγάλης φέτας γλυκό σοκολάτα. Το γλυκό φαίνεται ωραίο...το παίρνετε και το τρώτε με ευχαρίστηση. Την επόμενη μέρα... σκέφτεστε «μακάρι να μην είχα φάει το γλυκό σοκολάτα. Θα μπορούσα να είχα πάρει αντί γι' αυτό το ροδάκινο»: τι σημαίνει αυτό και ακόμα είναι αλήθεια; (T. Nagel, Θεμελιώδη Φιλοσοφικά Προβλήματα, σελ.56)

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Έχω ελεύθερη βούληση;

- Και μόνο το γεγονός ότι αναρωτιέμαι δείχνει ότι προϋποθέτω ότι οι επιλογές μου εξαρτώνται από την ελεύθερη βούληση μου
- όμως, έχω πράγματι “ελεύθερη βούληση”;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Έχω ελεύθερη βούληση;

- Όχι! Το σύμπαν υπακούει σε σταθερούς νόμους
 - Εμείς αποτελούμε κομμάτι του φυσικού κόσμου
 - Άρα υπαγόμαστε στους ίδιους φυσικούς νόμους όπως και η υπόλοιπη φύση
 - η θέση αυτή λέγεται “φυσικός ντετερμινισμός”
- Ο φυσικός ντετερμινισμός είναι απόρροια του υλισμού, της θέσης ότι η μόνη ουσία που “πραγματικά υπάρχει” στο σύμπαν είναι η ύλη

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Έχω ελεύθερη βούληση;

- Όχι! Όλα όσα μας έχουν συμβεί μέχρι αυτή τη στιγμή, μας υποβάλουν τι θα πράξουμε σε κάθε περίπτωση
 - Αυτή η θέση λέγεται “ψυχολογικός ντετερμινισμός”
 - Ο ψυχολογικός ντετερμινισμός μπορεί να συνδυάζεται είτε με υλιστικές, είτε με ορισμένου τύπου δυϊστικές* αντιλήψεις για την ανθρώπινη υπόσταση
 - *Δυϊσμός: η άποψη ότι ο άνθρωπος αποτελείται από σώμα και πνεύμα

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Έχω ελεύθερη βούληση;

- Ντετερμινισμός (ή αιτιοκρατία):
 - Οι επιλογές μου καθορίζονται από όλα όσα είμαι (ως ύλη ή/και βιογραφία)
 - Η υπόθεση της “ελευθερίας της βούλησης” είναι μία πλάνη

Έχω ελεύθερη βούληση;

- (πώς) μπορούμε να απαντήσουμε στα επιχειρήματα των ντετερμινιστών;
- Μα αφού είμαι σίγουρη ότι έχω ανοικτές επιλογές!
- Μα ούτε η φύση λειτουργεί αυστηρά αιτιακά!
- Μα αν αμφισβητήσω την ελευθερία της βούλησής μου, τότε δεν μπορώ να αποδώσω σε οποιονδήποτε ευθύνη για τις πράξεις του!

Είναι έγκυρα τα επιχειρήματα αυτά;
Αποδεικνύουν ότι υπάρχει ελευθερία της βούλησης

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Έχω ελεύθερη βούληση;

Το ερώτημα περί ελευθερίας της βούλησης είναι από τα πλέον δυσεπίλυτα:

- Αν οι επιλογές μου είναι απολύτως “ανοικτές” ή “ελεύθερες”, τότε δεν ορίζονται από τη βούλησή μου
 - Αν οι επιλογές μου ορίζονται από τη βούλησή μου τότε δεν είναι ανοικτές/ελεύθερες
- ➔ μήπως είναι αντιφατικός ο όρος “ελευθερία της βούλησης” εξ αρχής;

Ρ. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Έχω ελεύθερη βούληση;

Σπινόζα:

να αποδεχθώ τις αναγκαιότητες του σύμπαντος & να αποδεσμευτώ από τη δεισιδαιμονία περί ελευθερίας της βούλησης

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Έχω ελεύθερη βούληση;

Kant:

Η υπόθεση της ελεύθερης βούλησης είναι “υπερβατολογική” απαίτηση του λόγου...

Ας φερόμαστε ως εάν να έχουμε ελεύθερη βούληση

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Έχω ελεύθερη βούληση;

Τι επιπτώσεις έχει η απάντηση για τη καθημερινή μου ζωή, για τις πράξεις μου, για το πώς συλλαμβάνω τον εαυτό μου;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

• Θέματα για συζήτηση

- Τι θα άλλαζε στη ζωή μας αν μπορούσαμε να αποδείξουμε ότι *έχουμε* ελευθερία της βούλησης; Ποια θα ήταν τα υπέρ & ποια τα κατά μιας τέτοιας συνειδητοποίησης;
- Τι θα άλλαζε στη ζωή μας αν μπορούσαμε να αποδείξουμε ότι *δεν έχουμε* ελευθερία της βούλησης; Ποια θα ήταν τα υπέρ & ποια τα κατά μιας τέτοιας συνειδητοποίησης;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

- **Θέματα για συζήτηση**

- Δείτε & συζητείστε:

http://www.ted.com/talks/ruth_chang_how_to_make_hard_choices?language=en

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

• Πηγές & βιβλιογραφικές προτάσεις

Γασπαράτου, P. (2013). *Εισαγωγή στη Φιλοσοφία*. Σημειώσεις Πανεπιστημιακών Παραδόσεων. ΤΕΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Πατρών.

Nagel, T. (1989). *Θεμελιώδη φιλοσοφικά προβλήματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Σμίλη.

Warburton, N. (2010). *Φιλοσοφία: τα βασικά*. Αθήνα: Εκδόσεις Αρσενίδη.

Ρ. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου της διδάσκουσας.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Αναφοράς

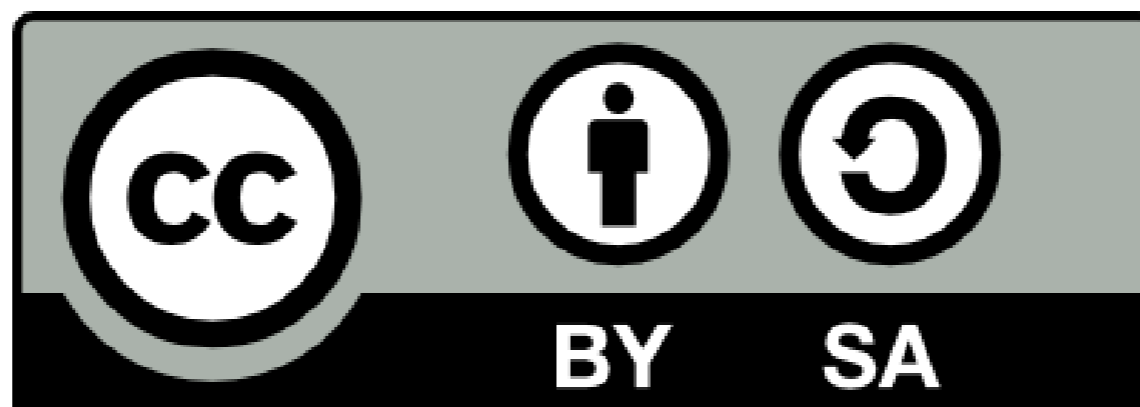
- Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Ρένια Γασπαράτου, «Εισαγωγή στη Φιλοσοφία». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PN1476/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση.

Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Σύμφωνα με αυτήν την άδεια ο δικαιούχος σας δίνει το δικαίωμα να:

Μοιραστείτε — αντιγράψετε και αναδιανέμετε το υλικό

Προσαρμόστε — αναμείξτε, τροποποιήστε και δημιουργήστε πάνω στο υλικό για κάθε σκοπό

Υπό τους ακόλουθους όρους:

Αναφορά Δημιουργού — Θα πρέπει να καταχωρίσετε αναφορά στο δημιουργό , με σύνδεσμο της άδειας

Παρόμοια Διανομή — Αν αναμείξτε, τροποποιήσετε, ή δημιουργήσετε πάνω στο υλικό, πρέπει να διανείμετε τις δικές σας συνεισφορές υπό την ίδια άδεια όπως και το πρωτότυπο